

İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
No:41 (Ekim 2009)

YEREL SİYASETTE TEMSİL ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ

Abdullah ÇELİK*
A.Vahap ULUÇ**

Özet

Belediyeler, kentlilerin ortak nitelikteki ihtiyaçlarını karşılayan ve karar organları seçimle göreve gelen kamu tüzel kişileridir. Belediye meclisi, belediyenin karar organıdır ve doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Karar organının seçimle göreve getirilmesi, seçilmişlerin halkı daha iyi temsil edeceği düşüncesine dayanmaktadır. Ancak, kentin gelişmişlik düzeyi hem yerel siyaseti hem de yerel temsili etkilemektedir. Bu çalışmada, belediye meclis üyelerinin cinsiyet, yaş, siyasal parti tercihi, meslek, öğrenim ve medeni durum profilleri, Şanlıurfa il merkezi nüfusu ile karşılaştırılarak yerel halkı temsil etme sorunsalı üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yerel Siyaset, Aşiret, Temsil, Belediye Meclisi

A Study on The Representation Of The Local Politics: Sanliurfa Sample Abstract

Municipalities are the public corporations which provide the common needs of the city dwellers. The municipality council, elected via general ballot, is the decision-making body of the municipality. Assignment of the decision board through the elections is based on the idea that more effective representation can be achieved via elections. However the development level of a city affects the local politics and the local representation. In this paper, we deal with the problematic of the local representation by comparing the sex, age, political preference, profession, education and marital status of the members of the municipality council with the dwellers of provincial center of Şanlıurfa.

Keywords: Local politics, Tribe, Representation, Municipality council

* Yrd. Doç. Dr., Harran Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi.

** Dr., Harran Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü

Giriş

Belediyeler, kentlilerin ortak nitelikteki ihtiyaçlarını karşılayan, karar organları seçimle göreve gelen, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir. Belediyenin belediye encümeni, belediye başkanı ve belediye meclisi olmak üzere üç organı vardır. Belediye başkanı belediyenin yürütme organıdır ve çoğunluk seçim sistemiyle; belediye meclisi, belediyenin karar organıdır ve nisbi temsil seçim sistemiyle doğrudan halk tarafından beş yıllığına seçilmektedir. Belediyelerin karar organının doğrudan halk tarafından seçilmesi, bu birimleri, daha demokratik bir yapıya sahip kılmaktadır. Ancak, özeld belediyelerin ve genelde yerel yönetimlerin demokratikliğinin, ulusal demokrasiden ayırt edilmesi son derece güçtür. Çünkü ulusal düzeyde demokrasinin tam anlamıyla uygulanıp uygulanmadığı tartışmalarında, sürekli yerel yönetim ve demokrasi arasındaki ilişkiler gündeme gelmektedir. Yerel yönetimlerin varoluşunun siyasal gerekçesinin temelinde demokrasi düşüncesi vardır. Bu nedenle, yerel yönetimler öteden beri demokrasinin temel kurumlarından biri olarak görülmüştür (Nadaroğlu, 1986: 29).

Yerel yönetim ile demokrasi arasındaki ilişkilerin temelinde kendi kendini yönetme ilkesi vardır. Yerel ölçekte kendi kendini yönetme ve yönetebilme hakkını kazanma, yerel yönetimlerle birlikte ortaya çıkmıştır (Hill, 1974: 25; Brick, 1954: 438-440; Lipson, 1973: 373; Tocqueville, 1994: 50). Kendi kendini yönetme demokrasi olduğuna göre, yerel yönetimler demokrasinin beşiği sayılır (Hamamcı, 1981: 9).

Ancak demokrasi, sadece halkın yönetime katılımını öngören bir siyasal rejim değildir. Aynı zamanda demokrasinin, demokratik yönetim adına halkı temsil etme gücüne sahip olması da gerekmektedir. Demokratik yönetimlerde temsil, halk katmanları ile temsilciler arasındaki oransal denkliliği ifade eder. Başka bir ifadeyle halk tarafından seçilen belediye meclis üyeleri, farklı sınıf ve toplumsal kesimde yer alan toplulukları temsil ederler. Kaldı ki bir sistemin meşruiyeti, farklı sınıf ve katmanlardan gelen halk kesimleri tarafından benimsenmesine bağlıdır. Bu çerçevede temsil, siyasal meşruiyet yaratan temel mekanizmadır.

Günümüzde hızlı demokratikleşme ve kentleşme, kenti siyasal güç paylaşımının odak noktası yapmıştır. Bunun doğal sonucu olarak “yerel siyaset” ya da “kentsel siyaset” sözcüğü tartışılmaya başlanmıştır. Yerel siyaset ya da kentsel siyaset, yerel düzeyde karar alma süreçlerini etkileyen bütün etmenlerin incelenmesini konu edinmiş bilim dalıdır (Keleş, 2000: 101). Bu bağlamda, seçilmiş yerel temsilciler (belediye başkanı, belediye meclis üyeleri ve il genel meclis üyeleri), siyasal partilerin kent düzeyindeki temsilcileri, sivil toplum örgütlerinin taşra temsilcileri ile yerel sivil kuruluşlar, ulusal medya kuruluşlarının yerel temsilcileri ile yerel medya temsilcileri, sermaye ve sendika mensupları, kanaat önderleri, esnaf ve eşraf yerel siyasetin aktörleridir.

Bu çalışmada, yerel siyasetin aktörlerinden olan ve doğrudan halk tarafından seçilen Şanlıurfa Belediye Meclisi incelenmiştir. Şanlıurfa Belediye Meclis üyelerinin öğrenim, meslek, siyasal parti tercihi, yaş, cinsiyet ve medeni durumları, Şanlıurfa kent merkezi nüfusu ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonunda belediye meclis üyelerinin kent halkını temsil edip etmediği anlaşılmaya çalışılmıştır. Bilindiği gibi Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde aşiret örgütlenmesi sosyal hayatın temel yapı unsurlarından biridir. Aşiretler sadece sosyal hayatta değil, aynı zamanda siyasal hayatta da bölgenin belirleyici aktörlerinden biridir. Söz

konusu varsayım veri kabul edilerek çalışmaya, aşiretlerin yerel siyaset üzerindeki etkisi de dâhil edilmiştir.

1.Yerel Siyaset

Siyaset, Arapça bir sözcük olup “at talimi”, “at öğrenimi” ve “at bakıcılığı” anlamına gelir (Daver, 1993: 3–5). Siyaset sözcüğünün sözlük anlamı, “devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatı”dır (TDK, 2005: 1780). Siyaset, “başlangıçta çıkar ya da görüşleri farklı olan bir insan grubunun, genellikle grubun tümü üzerinde bağlayıcı görülen, ortaklaşa kararları alma süreci” olarak da tanımlanabilir (Miller, 1995: 308). Siyaset biliminde ise siyaset sözcüğü, “ülke, devlet ve insan yönetimi” biçiminde tanımlanmaktadır (Daver, 1993: 5). Ancak, siyaset biliminde her siyaset bilimcinin kabul ettiği ortak bir siyaset tanımına varılamamıştır (Kalaycıoğlu, 1984: 9).

Siyasetin, merkez ve yerelde olmak üzere iki alanda temsilcileri bulunmaktadır. Bunların bir kısmı devletin bürokratik aygıtının bir parçası iken, bir kısmı da sivil alanı temsil etmektedir. Özellikle demokratik sistemlerde, yerel siyaset vatandaşların günlük hayatta kendileri ile ilgili karar alma süreçlerine katılımını sağlayan önemli bir unsurdur.

Adından da anlaşılacağı üzere yerel siyaset, siyasetin kentte var olan biçimidir. Yerel siyaset, kentsel siyaset sözcüğü ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Yerel siyaset, kentte faaliyet gösteren siyasal aktörlerin kentin sorunlarını konu edindikleri bu çerçevede çözüm ürettikleri, toplumun refah ve mutluluğunu sağlamaya yönelik olarak değişik alternatifler ileri sürdükleri yerel bir iktidar mücadelesi ve yerel toplumu idare etme yöntemidir (Akdoğan, 2008: 10).

Merkezi yönetimin taşra kuruluşları ve il temsilcilikleri; belediye başkanı, belediye meclis üyeleri, il genel meclis üyeleri; kentte faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, yerel medya, dernek ve vakıf gibi kurum ve kuruluşlar yerel siyaset alanını oluşturan unsurlardır (Alkan ve Taş, 2007: 16; Akdoğan, 2008: 10). Bu unsurlardan en önemlisi belediye meclisidir. Çünkü belediye meclisi, demokratik kültürün gelişmiş olduğu ülkelerde yerel sorunların halkın katılımı ile çözülmesi açısından hayati bir rol oynamaktadır.

Ayrıca, dini ve aşiret gibi geleneksel toplumun örgütlenme biçimleri de yerel siyaset alanı içinde yer almaktadır. Kaldı ki dini ve feodal örgütlenmeler yerine göre yerel siyasetin en önemli aktörleri haline gelebilmektedir.

Feodal örgütlenme biçimi olan aşiret, düzenli bir yapının esasını teşkil eden sosyal ve siyasal bir örgütlenmedir. Ortadoğu toplumlarındaki aşiretler, “devletimsi” bir örgütlenmenin temelini oluşturmaktadır (Gellner, 1995: 32; anan, Vergin, 2003). Ekonomik gereksinimler, barınma ve can güvenliği gibi ihtiyaçların karşılanması amacıyla müşterek tehlikeler karşısında, ortak bir kimlikle hareket eden ve Arapça topluluk anlamına gelen aşiret, kabilelerden oluşan, siyasal birlikler olarak tanımlanmaktadır (Bruinessen, 2003: 82, Beşikçi, 1992: 102–104; Weber, 2002: 483).

Aşiret yapılanması doğası gereği, aşiret ağası ve büyük toprak sahibi kişilerin yerel siyaset içinde önemli aktörler olarak rol almalarına sebep olmaktadır. Öyle ki aşiretlerin güçlü olduğu küçük ilçe ve kasabalarda, aşiret üyeleri dışında kimsenin belediye başkanlığı ya da belediye meclis üyeliği için aday dahi olamadığı göz önünde bulundurulursa, feodal yapılanmanın yerel bir güç olarak yerel siyaset alanında sahip olduğu etkinin boyutları daha iyi anlaşılacaktır.

2. Temsil ve Belediye Meclisi

Temsil, aristokratik ve monarşik bir orta çağ kurumu olarak gelişmiştir. Özellikle İngiltere’de, ülkenin gelir ve giderlerin analizi, savaşa karar verilmesi ve kralın yerine kimin geleceği gibi önemli konuları görüşmek üzere toplanan meclisler vardı (Dahl, 1993: 35). Orta çağda, meclisleri ortaya çıkaran siyasal bir ihtiyaç mevcuttu. Çünkü ülkenin temel politikaları uygulayabilmek için, birinin destek vermesi gerekiyordu. Bu destek için ilk meclis toplantısı 1256 yılında yapıldı. Simon de Montfort tarafından gerçekleştirilen bu meclis toplantısının esas konusu parasal gereksinimleri görüşmekti. Bu toplantıyı izleyen yüzyıllarda, meclisler, Kralın çağrısı üzerine ve onu desteklemek amacıyla toplanmaya başladılar (Lipson, 1984: 377).

Orta çağ temsil öğretisinde, temsilcinin –yetkinin aktarıldığı kişi ya da kurulun- seçilmiş bir temsilci olması gerekli görülüyordu. Dolayısıyla hükümdarın ve onun soyundan gelenlerin, kalıtım yoluyla hak ettikleri, sürekli ve bir daha geri alınmaz hakkına dayanan temsil, mutlak monarşiyi bile meşru görebiliyordu (Sartori, 1996: 31).

Temsil sözcüğü, orta çağ süresince farklı toplumsal gelişmelere koşut olarak zamanla değişime uğramış ve 16. yüzyılda günümüze benzer bir anlama sahip olmuştur (Örs, 1997: 25). Orta çağda kullanılan temsil, “hak ve görev bakımından bir kimse ya da topluluğun yerine ve adına davranmak” (TDK, 2005: 1780) anlamında kullanılmamıştır.

Günümüzde kullanılan temsil sözcüğü, Romalıların ‘repraesentare’ teriminden türetilmiştir. Fakat ‘repraesentare’ sözcüğü, daha önce var olmayan bir “şeyin” yazılı olarak meydana getirilmesi ya da bir soyutlanmanın bir nesnede somutlanması anlamında kullanılmıştır. Yoksa çağımızda benimsenmiş olan temsilde olduğu gibi, bazı kişi, kurul ya da kurumların, diğer kişi, sosyal sınıf ya da kurumlar adına hareket ederek karar alması biçiminde kullanılmamıştır (Örs, 1997: 25).

Temsil, demokrasinin esas ilkelerinden biri olan eşitliğin, geniş ölçekli bir siyasal sisteme uygulanması olarak algılanmaktadır. Bunun gerçekleşmesi seçimlerle olmaktadır. Seçimin özgür bir ortamda gerçekleşmesi ve bütün siyasal partilerin eşit koşullarda seçime girmeleri gerekmektedir. Yoksa seçimsiz temsilin fazla bir anlamı olmadığı gibi, özgür bir seçenek sunmadan yapılan seçimlerde de hakkıyla temsili iktidar ortaya çıkmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir seçim, halkın egemenliğinin düzenli aralıklarla devredilmesinden başka bir anlam ifade etmez (Sartori, 1996: 31).

Serbest ya da özgür seçimler demokrasinin en önemli aygıtlarından biridir. Halk seçim yoluyla temsilcilerini seçer ve egemenliğini dört ya da beş yıllığına onlara devreder. Bu süreler bittikten sonra halk bu temsilcilerini değiştirebilme hakkına sahiptir. Dolayısıyla egemenliğin geçici devri söz konusudur. Temsilcilerin belirlendiği ve göreve getirildiği bu seçimlerin, eşit, gizli, özgür ve serbest bir şekilde yapılması gerekmektedir (Çukurçayır, 2002: 246).

Temsilde halk adına karar alma yetkisi, seçim yoluyla göreve getirilen temsilcilerde bulunmaktadır. Seçilen temsilciler, sadece kendilerini seçen siyasal partinin temsilcileri ya da vekili değildirler. Aynı zamanda seçilen temsilciler, tüm halkın temsilcileridirler. Burada, “emre bağlı vekillik” sistemi söz konusu değildir (Gözübüyük, 2003: 25).

Ancak, temsilin ne olduğu, temsilcinin kimi ve neyi temsil ettiği, ne kadar temsil ettiği ve temsilcinin nasıl ya da hangi seçim sistemiyle seçileceği gibi konular hem geçmişte hem de günümüzde tartışma konuları olmuştur (Örs, 1997: 26).

Genel kabul görülen temsil sözcüğü, fiilen var olmayan aracı kişileri, gruplar ya da soyutlamalar yoluyla var hale getirmektedir. Siyasette temsil ise, bazı kişilerin diğerleri adına hareket ettiği düzenlemeler anlamına gelmektedir (Pitkin, 1995: 358). Temsilcilik ise, “hak ve görev bakımından birinin ya da bir topluluğun adına davranma görevidir” (TDK, 2005: 1950).

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde literatürde, temsil sözcüğünün üç farklı şekilde kullanıldığı görülmektedir (Birch, 1971: 15). Bunlardan birincisi, temsil, delegeye atfedilerek kullanılmaktadır. Burada temsilciler, adlarına hareket ettiği grubunun çıkarlarını korumak ve mümkün ise onları ilerletmek işlevi görmektedirler. İkincisi, seçilen kişi ya da meclisleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Ancak, seçilen bütün kişiler temsilci olarak kabul edilmemektedir. Burada seçim, her zaman bir temsilci ortaya çıkarmamaktadır. Örneğin Katolik Kilisesi’nde Papa, Kardinaller Kurulu tarafından seçilmektedir. Ancak Papa, onu seçenlerin temsilcisi olarak kabul edilmemektedir. Çünkü temsil kurumunda esas bağlantıyı sağlayan, seçilen kişilerin seçen kişiler karşısında sorumlu olması gibi, normatif bir beklenti ile kurulmaktadır (Sartori, 1996: 32). Benzer şekilde birçok Amerikan eyaletinde yargıçlar seçimle göreve gelmektedirler. Onları seçmenlerinin temsilcileri olarak görmek doğru değildir. Seçim, ancak seçmenlerin fikir ve çıkarlarını ilerletme sorumluluğunu içeriyorsa seçilmiş kişiler temsilci olarak tanımlanabilir (Birch, 1964: 15). Üçüncüsü, temsil, bir sınıfın tipik olan kişi ya da gruplarını ifade etmek için kullanılmaktadır. Eğer temsil, daha büyük organın temel niteliklerini yansıtıyorsa küçük bir organın büyük organın temsilcisi olduğu söylenebilir.

Temsil sözcüğünün üç farklı kullanımı, belediye meclis üyelerinin, halkı, eylemleri, seçilme biçimleri ya da kişisel nitelikleri bakımından temsil edebileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, temsilcilerin temel görevlerinden birisi olarak, toplumun menfaatinin korunması ön görülüyorsa, temsilciler doğrudan halk tarafından seçilmişlerse ve temsilciler halkın bütün özellikleri yansıtıyorlarsa belediye meclisinde temsilin gerçekleştiğinden sözedilebilir (Birch, 1964: 16). Başka bir ifadeyle, bir temsilciler meclisi, halka ne kadar benziyorsa, toplumun özelliklerini ne kadar yansıtabiliyorsa o kadar temsili nitelik arz etmektedir. Tersine temsilciler meclisi, toplumun özelliklerinden ne kadar uzaklaşırsa, temsil niteliğini o derece kaybeder (Örs, 1997: 27).

3. Araştırma Bulguları

Alan çalışması yapılırken iki yöntem izlenmektedir. Bunlardan birincisi evrenin tamamı üzerinde yapılanıdır. Öteki ise örneklemedir. En güvenilir ve en geçerli alan çalışma, evrenin tümü üzerine yapılanıdır. Nitekim bu çalışma, 2004 Mahalli İdareler Seçimi’nde, Şanlıurfa il merkezinde halk tarafından seçilen belediye meclis üyelerinin bütününe kapsamaktadır. Alan çalışmasında, belediye meclis üyelerinin, öğrenim, meslek, cinsiyet, siyasi tercih, yaş ve medeni durum profilleri, hem Şanlıurfa kent halkının demografik yapısıyla karşılaştırılmış hem de belediye meclis üyelerinin her hangi bir “aşirete” mensup olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır.

Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde SPSS (*Statistical Program for Social Sciences*) paket programı kullanılmıştır. Anket analizi SPSS programında analiz edilirken kayıp değerler dikkate alınmamıştır. Çözümleme, her soru için cevap veren belediye meclis üyesi sayısına göre yapılmıştır. Sağlıklı bir değerlendirme için bu yöntem yeğlenmiştir

3.1. Cinsiyet

Ülkemizde farklı cinslerin eşitliği, -hangi alan olursa olsun- hiçbir zaman sağlanamamıştır. Bu durum, yerel siyaset alanında da kendini göstermektedir (Keleş ve Toprak, 2000: 356). Türkiye’de siyasal yaşama bakıldığında kadınlara seçme ve seçilme hakkı 1930’da verilmiştir. Kadınlara verilen bu hak, günümüze kadar hep yetersiz kalmıştır. Türkiye genelinde belediye meclis üyeleri arasında kadın temsilcilerin oranı; 1984’te % 0,6, 1989’da % 0,7 ve 1994’te % 0,9’dur (Çitçi: 1996: 9). 1999 Mahalli İdareler Genel Seçimi’nde 34084 belediye meclis üyesinden sadece % 1,58’i kadındır (Azaklı ve Özgür, 2002: 120).

Şanlıurfa il nüfusunun % 52’si erkek ve % 48’si kadınlardan oluşmaktadır (http://www.sanlıurfa.gov.tr/teblig_oku.asp,14.01.2009). Şanlıurfa belediye meclis üyelerinin cinsiyet dağılımı göz önüne alındığında kadınların tam temsil edilmediği görülmektedir. Çünkü belediye meclisinde kadınların oranı % 5,4’tür (Çizelge: 1). Bu oran Türkiye ortalamasının üstündedir. Ancak, gerek Türkiye genelinde gerekse Şanlıurfa’da kadınların yerel siyasetin dışında yer aldıkları ve yerel siyasetin kadınlara kapalı olduğu görülmektedir.

Çizelge 1: Şanlıurfa İl’i Belediye Meclis Üyelerinin Cinsiyetleri ve Siyasal Partilere Göre Dağılımı

Siyasal Parti		Cinsiyet		Toplam
		Erkek	Kadın	
AKP	Sayı	29	1	30
	%	96,7	3,3	100,0
DTP	Sayı	4	1	5
	%	80,0	20,0	100,0
SHP	Sayı	2	0	2
	%	100,0	,0	100,0
Toplam	Sayı	35	2	37
	%	94,6	5,4	100,0

Siyasal partilere göre dağılımı ise, 30 AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi) ve 5 DTP (Demokratik Toplum Partisi) – DTP, Demokratik Halk Partisi (DEHAP)’nin yerine kurulmuştur- belediye meclis üyesinden sadece bir tanesi kadındır. SHP (Sosyal Demokrat Halkçı Parti)’li iki belediye meclis üyesi de erkektir. Oran olarak AKP’deki kadın üyelerin oranı % 3,3 iken, DTP’de oran % 20’dir. Bu veriler dikkate alındığında, DTP’nin muhafazakâr bir parti olan AKP’ye göre kadın üyelere daha fazla önem verdiği söylenebilir. Ancak, DTP meclis üyesi sayısının sadece 5 olması böyle bir iddiada bulunmayı güçleştirmektedir.

3.2. Yaş

2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun ile belediye meclis üyeliğine seçilebilme yaşı 25 olarak

belirlenmiştir (Resmi Gazete, 18.01.1984, Sayı: 18285, Değişik birinci fıkra: 27.12.1993–3950/1 md.) .

Keleş ve Hamamcı'nın (1994), Türkiye genelinde, belediye meclis üyeleri üzerinde yaptıkları çalışma sonuçlarına göre, “30–39” yaş grubuna mensup belediye meclis üyelerinin oranı % 21,5, “40–49” yaş grubuna mensup belediye meclis üyelerinin oranı % 44,8 ve “50–59” yaş grubuna mensup belediye meclis üyelerinin oranı % 23,3'tür (Keleş ve Hamamcı, 1994: 16).

Şanlıurfa Belediye Meclis üyelerinin yaş grupları göz önüne alındığında, “30–39” yaş grubu % 29,7, “40–59” yaş grubu % 64,9 ve “60 ve üzeri” yaş grubu % 5,4'tür Belediye meclis üyeliğine seçilebilme yaşı 25 olmasına karşın, hiçbiri “25–29” yaş grubu arasında bulunmamaktadır (Çizelge 2). Bu veriler dikkate alındığında Şanlıurfa Belediye Meclis üyelerinin, büyük ölçüde “orta yaş üstü”nde yoğunlaştıkları ve yerel siyasette bu yaş grubunun hâkim olduğu görülmektedir. Çünkü “40–59” yaş grubu içinde yer alan üyelerin oranı bütün üyelerin % 64,9'üdür. Yaşlı diyebileceğimiz “60 ve üzeri” yaş grubunda yer alan üyelerin oranı ise çok düşüktür.

Çizelge 2: Şanlıurfa İl'i Belediye Meclis Üyelerinin Yaşları ve Siyasal Partilere Göre Dağılımı

Siyasal Parti		Yaş				Toplam
		25–29	30–39	40–59	60 ve üzeri	
AKP	Sayı	0	7	21	2	30
	%	0	23,3	70,0	6,7	100,0
DTP	Sayı	0	4	1	0	5
	%	0	80,0	20,0	,0	100,0
SHP	Sayı	0	0	2	0	2
	%	0	,0	100,0	,0	100,0
Toplam	Sayı	0	11	24	2	37
	%	0	29,7	64,9	5,4	100,0

Yaş gruplarının siyasal parti üyeleri arasındaki dağılımına bakıldığında, AKP ve SHP'de oranların, “orta yaş üstü” grubunda toplandığı gözlenirken, DTP'nin üye seçiminde daha genç kuşaklara önem verdiği görülmektedir.

3.3. Medeni Durum

Şanlıurfa Belediye Meclis üyelerinin medeni durumlarına bakıldığında, meclis üyelerinin % 94,6'sı “evli” görülmektedir (Çizelge: 3). Üyelerin üçte ikisinin “orta yaş üstü” ve üzeri yaş grubu içinde yer aldığı ve bölgede belli bir yaştan sonra evliliğin bir zorunluluk haline geldiği düşünüldüğünde, yüksek evlilik oranının olağan olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca belediye meclis üyelerinin çoğunluğunun evli olması, ulusumuzun aileye vermiş olduğu öneme de bağlanabilir.

Belediye meclis üyelerinin medeni durumları siyasal partiler açısından değerlendirildiğinde; AKP ve SHP'li üyelerin evlilik oranları bütün üyelerin genel ortalaması ile uyumlu iken; DTP'de oran genel ortalamasının altında görülmektedir. Modern toplumlarda evlilik yaşının yükseldiği göz önünde bulundurulduğunda DTP'nin bu sürece daha yakın durduğu görülmektedir.

Çizelge 3: Şanlıurfa İl'i Belediye Meclis Üyelerinin Medeni Durumları ve Siyasal Partilere Göre Dağılımı

Siyasal Parti		Medeni Durum		Toplam
		Bekâr	Evli	
AKP	Sayı	1	29	30
	%	3,3	96,7	100,0
DTP	Sayı	1	4	5
	%	20,0	80,0	100,0
SHP	Sayı	0	2	2
	%	,0	100,0	100,0
Toplam	Sayı	2	35	37
	%	5,4	94,6	100,0

3.4. Aşiret Mensubiyeti

Üretim ilişkileri toprağa dayanan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki aşiretlerde, mülkiyet ilişkilerini, aşiret ağası ile şeyhler kontrol etmektedir. Nüfus artışının tazyiki ile köyden kente başlayan göç, aşiret fertlerinin topraktan kopmalarına ve aşiret ilişkilerinde çözülmenin hızlanmasına neden olmaktadır. Ancak aşiret ağaları ve şeyhler, kentlerde oluşan sermayeden pay alabilmek için, topraktan biriktirdikleri sermayeyi kapitalist piyasa koşullarına göre yönetmek zorundadırlar. Kırsalda mülkiyet ilişkilerini kontrol eden aşiret ağaları, sahip oldukları ekonomik gücün de yardımı ile siyasal partilerle irtibata geçerek, il ya da ilçe parti başkanlığı, belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği ve milletvekilliği gibi kendilerine güç sağlayacak siyasal konumları elde etmeye çalışmaktadırlar. Böylece aşiret ağaları, aşiret üyelerinin bürokraside işlerini kolaylaştırmak ve yandaşlarını işe yerleştirmek gibi yollarla feodal ilişkilerden kaynaklı yerel güçlerini devam ettirmeye çalışmaktadırlar.

Şanlıurfa Belediye Meclis üyelerine sorulan “herhangi bir aşirete mensup musunuz?” sorusuna, 34 belediye meclis üyesi cevap verirken, 3 üye cevap vermemiştir. 34 üyenin yarısı bir aşirete mensup olduğunu ifade etmiştir (Çizelge: 4). Aşirete mensup değilim diyenlerin bir kısmı, bir aşirete mensup oldukları halde bunu belirtmek istememiş olabilir.

Çizelge 4: Şanlıurfa İl'i Belediye Meclis Üyelerinden Aşiret Mensubu Olanların Siyasal Partilere Göre Dağılımı

Siyasal Parti		Herhangi Bir Aşirete Mensup Musunuz?			Toplam
		Evet	Hayır	Cevap Yok	
AKP	Sayı	16	10	1	27
	%	59,3	37,0	3,7	100,0
DTP	Sayı	0	5	0	5
	%	,0	100,0	,0	100,0
SHP	Sayı	1	1	0	2
	%	50,0	50,0	,0	100,0
Toplam	Sayı	17	16	1	34
	%	50,0	47,1	2,9	100,0

Aşirete mensup olma durumunun siyasal partiler dağılımında en yüksek oranın AKP'de (% 59,3) olduğunu görmekteyiz. SHP'li belediye meclis üyelerinden biri bir aşirete mensup olduğunu belirtirken, diğer belediye meclis üyesi herhangi bir

aşirete mensup olmadığını belirtmiştir. Dikkat çekici olan nokta ise DTP'ye mensup 5 belediye meclis üyesinin de aşiret mensubu olmadığını söylemesidir. DTP'li üyelerin aşiret kimliğini kabul etmemelerinin sebebi, aşiret kimliğini etnik kimliğin önünde bir engel olarak görmeleri olabilir.

3.5. Meslek

1984 Mahalli İdareler Genel Seçimi'ne göre, Türkiye'de belediye meclis üyelerinin mesleklerinin çokluk sıralaması; çiftçi, esnaf, tüccar ve sanayici şeklindedir (TC İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 1984 Belediye Meclisi Üye ve Başkanların Listesi, anan, Çitçi, 1989: 218). Keleş ve Hamamcı'nın, Türkiye genelinde, belediye meclis üyeleri üzerine yaptıkları çalışmada ise, avukatlık, doktorluk, mimar ve mühendislik, işletmecilik ve mali müşavirlik gibi serbest mesleklerden gelen belediye meclis üyelerinin oranı % 43,6'dır. Öte yandan serbest meslek sayılan, çiftçi, tacir, esnaf ve zanaatkâr kökenli belediye meclis üyelerinin oranı ise, % 40,6'dır. Her iki serbest meslek grubu birlikte değerlendirildiğinde, yerel siyasetçilerin büyük çoğunluğunun serbest mesleklerden geldiği görülmektedir (Keleş ve Hamamcı, 1994: 18). Keleş ve Toprak'ın da (2000) Türkiye genelinde belediye meclis üyeleri üzerinde yaptıkları başka bir çalışmada ise, belediye meclislerinde, esnaf, memur ve mühendis gibi meslek gruplarının yoğunlaştığı; emekli memur ve işçinin çok az temsil edildiği vurgulanmıştır (Keleş ve Toprak, 2000: 356).

Türkiye geneli üzerine yapılan çalışmalarda olduğu gibi, belli yerleşim yerlerinde yapılan çalışmalar da belediye meclislerinde en çok, esnaf-tüccar ve diğer serbest meslek mensuplarının temsil edildiğini göstermektedir. Kurtoğlu'nun (2004), Ankara Keçiören Belediye Meclisi üzerine yaptığı çalışmada, müteahhit ve taşeronların oranı % 21,9; inşaatla uğraşanların oranı ise, % 37,5 olarak görülmüştür (Kurtoğlu, 2004: 123).

Varol ise yaptığı çalışmada (1989), Bandırma Belediye Meclis üyelerinin mesleklerini 1970 öncesi ve sonrası biçiminde karşılaştırmıştır. Bu çalışma, 1970 yılından önce belediye meclislerinde yer alan avukat, doktor, öğretmen, asker ve muhasebeci gibi meslek mensuplarının etkinliğini yitirdiğini; 1970'ten sonra, mimar, emlakçı ve mali müşavir meslek mensuplarının etkin hale geldiklerini göstermektedir (Varol, 1989: 139).

Şanlıurfa İş Kurumu Müdürlüğü İşsizler Profili'ne göre (2008), Şanlıurfa il nüfusunun mesleklere dağılımının çokluk sıralaması; “nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar”, “yardımcı profesyonel meslek mensupları”, “profesyonel meslek mensupları”, “büro ve müşteri hizmetlerinde çalışan elemanlar”, “tesis ve makine operatörleri ve montajcıları”, “hizmet ve satış elemanları”, “sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar”, “nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünleri çalışanları”, “bilinmeyen” ve “kanun yapıcılar üst düzey yöneticiler ve müdürler” şeklindedir (Çizelge: 5).

Çizelge 5: Şanlıurfa'da Kayıtlı İşgücünün Mesleki Dağılımı

Meslek Grupları	Erkek	Kadın	Toplam
Bilinmeyen	9	0	9
Kanun yapıcılar üst düzey yöneticiler ve müdürler	3	0	3
Profesyonel meslek mensupları	339	89	428
Yardımcı profesyonel meslek mensupları	1283	126	1409
Büro ve müşteri hizmetlerinde çalışan elemanlar	269	76	345
Hizmet ve satış elemanları	81	20	101
Nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	22	0	22
Sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar	67	1	68
Tesis ve makine operatörleri ve montajcıları	120	1	121
Nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar	4988	684	5672
Toplam	7181	997	8178

Kaynak: **22 Ocak 2008 Şanlıurfa İli İl İstihdam Kurulu Olağanüstü Toplantısı Raporu Eki**, (http://www.sanlıurfa.gov.tr/teblig_oku.asp?id=49&islem=oku, 14.01.2009)

Şanlıurfa İş Kurumu Müdürlüğü İşsizler Profili verilerinde “ev hanımı” yer almamaktadır. Ev hanımlarının da dâhil olduğu ve Şanlıurfa Belediyesi tarafından yaptırılan bir çalışmada, kent merkezinde, “ev hanım”ları % 12,9 temsil edilirken; en yüksek düzeyde temsil gücüne sahip olan meslek grubu ise, “esnaf”lardır. Kentte oturan “esnaf”ların oranı % 28’dir (Çizelge: 6).

Çizelge 6: Şanlıurfa İl Nüfusunun Meslek Dağılımı

Meslekler	Kişi Sayısı	Katılanlar Yüzde (%)
Eğitimci	251	7,7
Akademisyen	31	1,0
Memur	212	6,5
İşçi	477	14,7
Çiftçi	160	4,9
Esnaf	906	27,9
Ev Kadını	421	12,9
Doktor	12	0,4
Teknik Eleman	48	1,5
Diğer	693	21,3
Toplam	3211	98,7
Cevap Vermeyenler	41	1,3
Toplam	3252	100,0

Kaynak: **2007 Yılı Memnuniyet Araştırması Sonuçları**, (DETA Yönetim Danışmanlığı), Şanlıurfa Belediyesi, 2007

Şanlıurfa ekonomisi daha çok tarıma dayanmaktadır. GAP’ın da kısmen faaliyete geçmesi ile birlikte bölgede tahıl ürünlerinin yanında pamuk ve mısır gibi endüstriyel bitkiler de önem kazanmış durumdadır. Bölgede toprağa dayanan feodal yapının varlığı göz önünde bulundurulduğunda, meslek olarak “çiftçi”lerin yüksek çıkması beklenirdi. Ancak “çiftçi”yim diyenlerin oranı sadece % 2,7’dir. 37 belediye meclis üyesinin % 51,4’ü “esnaf”, % 27’si serbest meslek mensubu, % 2,7’si “eğitimci”, % 10,8’i “işçi”, % 5,4’ü “teknik eleman”dır. Mesleklerin siyasal partilere

dağılımına bakıldığında, DTP'den en çok temsil edilen grubun serbest meslek sahibi, AKP'de ise esnaf olduğu anlaşılmaktadır. SHP'de ise "esnaf" ve serbest meslek mensupları eşit biçimde temsil edilmektedir (Çizelge: 7).

Çizelge 7: Şanlıurfa İl'i Belediye Meclis Üyelerinin Meslekleri ve Siyasal Partilere Göre Dağılımı

Siyasal Parti		Meslek						Toplam
		Eğitimci	Esnaf	İşçi	Teknik Eleman	Çiftçi	Serbest Meslek	
AKP	Sayı	1	17	3	1	1	7	30
	%	3,3	56,7	10,0	3,3	3,3	23,3	100,0
DTP	Sayı	0	1	1	1	0	2	5
	%	,0	20,0	20,0	20,0	,0	40,0	100,0
SHP	Sayı	0	1	0	0	0	1	2
	%	,0	50,0	,0	,0	,0	50,0	100,0
Toplam	Sayı	1	19	4	2	1	10	37
	%	2,7	51,4	10,8	5,4	2,7	27,0	100,0

Görüldüğü gibi, Şanlıurfa Belediye Meclisinde en çok "esnaf"lar, daha sonra toplumsal saygınlığı yüksek olan ve belli bir uzmanlaşmayı gerektiren profesyonel meslek diyebileceğimiz avukat, mimar, mühendis, doktor ve mali müşavir gibi serbest meslek mensupları yer almaktadır. Serbest meslek mensupları ile "esnaf" birlikte ele alındığında bu oran % 78,4'ü bulmaktadır. Dolayısıyla diğer meslek mensuplarının, Şanlıurfa Belediye Meclisinde yeteri kadar temsil edilmediği görülmektedir. "Esnaf" ve serbest meslek mensuplarının belediye meclis üyeliğindeki ağırlığı yerel siyasetin "esnaflaştığı"ni* göstermektedir.

3.6. Öğrenim Durumu

2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun yürürlüğe girmeden önce bir kimsenin belediye meclis üyeliğine seçilebilmesi için okuma-yazma bilme koşulu yeterli görülüyordu. Bu kanunla birlikte belediye meclis üyeliğine seçilebilme koşulları arasında en az ilkokul mezunu olma şartı getirilmiştir.

Türkiye'deki eğitim ve öğretim göstergelerine bakıldığında, okur yazar % 87,5, okur yazar kadın nüfusun toplam kadın nüfusa oranı % 80,62, üniversite bitirenlerin okul bitirenlere oranı % 8,4; ilköğretim % 98,01, lise % 36,92 ve meslek liseleri % 20,49'dur. Şanlıurfa ilinin eğitim ve öğretim göstergeleri ise; okur yazar % 67,7, okur yazar kadın nüfusun toplam kadın nüfusa oranı % 52,19, üniversite bitirenlerin okul bitirenlere oranı % 4,43; ilköğretim % 82,35, lise % 17,80 ve meslek liseleri % 4,03'tür (<http://www.dpt.gov.tr/bgyu/ıpg/guneydogu/sanlıurfa>, 14.01.2009). Görüldüğü gibi Şanlıurfa'nın eğitim ve öğretim göstergeleri Türkiye ortalamasının altındadır.

* Yerel siyasetin esnaflaşması; a) Yerel siyasette hem esnaf-tacir ağırlığı, hem de siyasal ilişkilerin esnaflık ilişkilerine dönüşümü anlatır. b) Sadece siyasal sınıftan olanlar ile olmayanlar arasındaki ilişkileri değil; siyasal sınıf üyeleri arasındaki ilişkileri ifade eder. c) Siyasal yozlaşmayı belirtir (Varol, 2002: 207):

Çizelge 8: Şanlıurfa İl'i Belediye Meclis Üyelerinin Öğrenim Durumları ve Siyasal Partilere Göre Dağılımı

Siyasal Parti		Öğrenim Durumu						Toplam
		İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksek okul	Üniversite	Yüksek lisans	
AKP	Sayı	3	9	10	2	4	2	30
	%	10,0	30,0	33,3	6,7	13,3	6,7	100,0
DTP	Sayı	0	0	2	1	2	0	5
	%	,0	,0	40,0	20,0	40,0	,0	100,0
SHP	Sayı	0	1	0	0	1	0	2
	%	,0	50,0	,0	,0	50,0	,0	100,0
Toplam	Sayı	3	10	12	3	7	2	37
	%	8,1	27,0	32,4	8,1	18,9	5,4	100,0

Şanlıurfa Belediye meclis üyelerinin öğrenim düzeyleri, “ilkokul” % 8,1, “ortaokul” % 27,0, “lise” % 32,4, “yüksek okul” % 8,1, “üniversite” % 18,9 ve “yüksek lisans” % 5,4’tür. Siyasal partilere dağılımı; AKP’de en çok “lise” (% 33,3), DTP’de “lise” ve “üniversite” (% 40), SHP’de “ortaokul” ve “lise” (% 40) öğrenim seviyeleri görülmüştür (Çizelge: 8). Bu veriler dikkate alındığında, Şanlıurfa Belediye Meclis üyelerinin öğrenim seviyeleri Şanlıurfa kent halkının öğrenim seviyeleriyle aynı düzeyde görülmemektedir. Dolayısıyla belediye meclisinde seçkin bir temsil söz konusu olduğu söylenebilir.

3.7. Siyasal Partiler

Belediye meclis üyeleri bağımsız olarak seçime girebilecekleri gibi, bir siyasal partinin adayı olarak da seçime girebileceklerdir. Türkiye’de belediye meclis üyeleri, büyük ölçüde siyasal partilerin adayı olarak seçime girmektedirler.

Türkiye ve Şanlıurfa il genel meclis seçim sonuçları çizelge 9’da görülmektedir. Çizelgede görüldüğü gibi, Türkiye genelinde, AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi) birinci, CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) ikinci, MHP (Milliyetçi Hareket Partisi) üçüncü ve DYP (Doğru Yol Partisi) dördüncü partidir. Şanlıurfa’da ise, birinci parti AKP, ikincisi SHP – DEHAP’la seçim ittifakına girmiştir-, üçüncüsü DYP ve dördüncüsü SP (Saadet Partisi)’dir (<http://www.yerelnet.org.tr/iller/il,25.02.2009>).

Çizelge 9:Türkiye Geneli ve Şanlıurfa İl'i Genel Meclisi Seçim Sonuçları (2004)

Siyasal Parti	Şanlıurfa İl'i İl Genel Meclisi		Türkiye Geneli İl Genel Meclisi
	Oy	%	%
DSP	1,339	0,29	2,18
ANAP	4,423	0,95	2,50
BTP	2,470	0,53	0,47
AKP	190,348	40,72	41,89
BBP	213	0,05	1,16
TKP	769	0,16	0,26
DYP	73,943	15,82	9,88
CHP	42,551	9,10	18,38
GP	2,049	0,44	2,57
YTP	683	0,15	0,25
SHP	78,742	16,85	5,03
SP	22,945	4,91	3,99
MHP	13,826	2,86	10,37
BAGIMSIZ	32,826	7,02	0,67

2004 Mahalli İdareler Genel Seçimi sonuçlarına göre Şanlıurfa halkı belediye meclisinde sadece üç siyasal partiyle temsil edilmektedir. Belediye meclis üyelerinin % 81,1'i AKP'lidir. DTP'li üyelerin oranı % 13,5 iken; SHP'li üyelerin oranı % 5,4'tür (Çizelge: 10).

Çizelge 10: Şanlıurfa İl'i Belediye Meclis Üyelerinin Siyasal Partilere Göre Dağılımı

Siyasal Parti	Sayı	%
AKP	30	81,1
DTP	5	13,5
SHP	2	5,4
Toplam	37	100,0

Şanlıurfa Belediye Meclis üyeliğine, üç siyasal partinin dışında diğer siyasal partilerin üye seçtirmemeleri, yerel temsil açısından “adalette temsil ilkesi”nin sağlanamadığını gösterdiği gibi, siyasal partilerin temsil ettiği seçmenler açısından da demokratik gözükmemektedir. Tabii bu durumun, daha çok seçim sistemi ile getirilen “ülke baraj”ından kaynaklanan bir sorun olduğu söylenebilir.

3.8. Belediye Meclis Üyelerinin Seçilme Dönemleri

2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun'un ikinci maddesine göre, “mahalli idareler seçimleri serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. ... Belediye meclisi üyelikleri için yapılan seçimlerde, onda birlik baraj uygulamalı nispi temsil sistemi, ... uygulanır.” Belediye meclis üyeliğine seçilebilme koşulları, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11. maddesinde belirtilen sakıncaları taşımamak şartıyla*, 25 yaşını dolduran her Türk vatandaşı belediye meclis üyeliğine seçilebilir.

* “a) İlkokul mezunu olmayanlar, b) Kısıtlılar, c)Yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar, d) Kamu hizmetinden yasaklılar, e) Taksirli suçlar hariç, toplam bir yıl

Çizelge 11: Şanlıurfa İl'i Belediye Meclis Üyelerinin Siyasal Partilere Göre Seçilme Oranları

Siyasal Parti		Kaç Defadır Belediye Meclis Üyeliğine Seçiliyorsunuz?			Toplam
		1	2	4	
AKP	Sayı	27	2	1	30
	%	90,0	6,7	3,3	100,0
DTP	Sayı	5	0	0	5
	%	100,0	,0	,0	100,0
SHP	Sayı	2	0	0	2
	%	100,0	,0	,0	100,0
Toplam	Sayı	34	2	1	37
	%	91,9	5,4	2,7	100,0

Çizelge 11’de görüldüğü gibi 37 belediye meclis üyesinin % 91,9’u “ilk defa”, % 5,4’ü “ikinci defa” ve % 2,7’si “dördüncü defa” meclis üyesi olmuştur. Siyasal partilere dağılımı; DTP ve SHP’li üyelerin tamamı “ilk defa”, AKP’li üyelerin % 90’ı “ilk defa”, % 6,7’si “ikinci defa” ve % 3,3’ü “dördüncü defa” seçilmişlerdir (Çizelge: 11). Aynı kişilerin üst üste seçilmemesinin, belediye meclisinde demokratik bir eğilimin varlığına işaret ettiği düşünülebilir.

Sonuç

“Yerel Siyasette Temsil Üzerine Bir Çalışma: Şanlıurfa Örneği” konulu çalışmada ulaşılan sonuçlar şunlardır:

* Şanlıurfa nüfusunun % 48’i kadınlardan oluşmaktadır. Belediye meclis üyelerinin % 5,4’ü kadındır. Bu oran kent merkezinde kadınların neredeyse belediye meclisinde hiç temsil edilmediğini göstermektedir. Siyasal partiler yelpazesinin solunda yer alan SHP’den hiçbir kadının belediye meclis üyesi olmaması dikkat çekicidir. Çünkü “siyasal partiler yelpazesinin solunda yer alan partilerin kadın temsiline daha yüksek oranda olanak tanıdığı” ileri sürülmektedir (Çitçi, 1989: 152). SHP, Şanlıurfa Belediye Meclisinde, kadınlara bu olanağı tanımamıştır. Belediye meclisinde kadınların çok düşük bir oranda temsil edilmesi, yerel politika alanının kadınlara kapalı olduğunu gösteriyor. Ancak kadınların temsil gücünün düşük olması sadece Şanlıurfa’ya özgü bir durum olmayıp, Türkiye’nin toplumsal koşullarından kaynaklanan yapısal bir sorundur.

* Belediye meclis üyelerinin % 64,9’u “orta yaş üstü” (40–59) kategorisinde yer almaktadır. Bu dağılım, Türkiye geneli ile uyumludur. Ancak siyasal partilere

veya daha fazla hapis veya süresi ne olursa olsun ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar, f) Affa uğramış olsalar bile: 1) Basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma veya Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle mahkûm olanlar, 2) Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının, birinci babında yazılı suçlardan veya bu suçların işlenmesini aleni olarak tahrik etme suçundan mahkûm olanlar, 3) Terör eylemlerinden mahkûm olanlar, 4) Türk Ceza Kanununun 536 ncı maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında yazılı eylemlerle aynı Kanunun 537 nci maddesinin birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında yazılı eylemleri siyasi ve ideolojik amaçlarla işlemekten mahkûm olanlar” belediye meclis üyeliğine aday olamazlar (Resmi Gazete, 13.06.1983, Sayı: 18076).

bakıldığında, DTP’de 40 yaşın üstünde sadece bir belediye meclis üyesi vardır. Dolayısıyla bu siyasal partinin yerel siyasette genç denilebilecek üyelere yer verdiği söylenebilir. Ancak hiçbir belediye meclis üyesi “29–30” yaş grubu arasında bulunmamaktadır. Bunun birinci sebebi, ya siyasal partiler gençleri aday göstermemişler ya da yerel siyaset gençlerin ilgisini çekmemiş olabilir; ikinci sebep ise, ülkemizdeki geleneksel yaşam koşulları göz önüne alındığında ve geleneksel toplumlarda yaşın önemli bir saygınlık göstergesi olduğu düşünüldüğünde, gençlere fazla olanak tanınmaması anlaşılabilir bir durum olarak karşımıza çıkabilir.

* Şanlıurfa kent halkının en fazla ilkokul mezunu olmasına karşın, belediye meclisinde daha çok lise, ortaokul ve üniversite mezununun olması halkla belediye meclisi arasında öğrenim farkının bulunduğunu gösteriyor. Bu fark belediye meclisinde seçkin bir yapı meydana getirmiştir. Siyasal partiler göz önüne alındığında, AKP üyelerinin bütün öğrenim kategorileri içinde bir dağılım gösterdiği; SHP üyelerinin “ortaokul” ve “lise”; DTP üyelerinin ise, daha çok “yüksek öğrenim”li kişilerden oluştuğu görülüyor.

* Aşiret örgütlenmesi modernleştirici unsurların etkisi ile bir yandan ciddi bir çözülme yaşarken, bir yandan da zamanın değişen koşullarına kendini eklemeyerek, kent ortamlarında, aşiret fertlerine hizmet dağıtıcı boyutu ile mevcudiyetini devam ettirmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda Şanlıurfa Belediye Meclis üyelerinin yarısı aşiret kökenlidir. Üyelerinin yarısının böyle bir toplumsal katmandan geliyor olmaları, aşiretlerin yerel siyaset alanında önemli aktörler olduğunun göstergesidir. AKP belediye meclis üyelerinin % 60’ı bir aşirete mensup olduğunu belirtirken, DTP’li üyelerin hiçbirisi bir aşirete mensup olduğunu belirtmemiştir. DTP’li üyelerin aşiret kimliğini kabul etmemelerinin temelinde, aşiret kimliğini etnik kimliğin önünde bir engel olarak görmeleri yatmaktadır.

* Şanlıurfa kent halkının mensup olduğu mesleklerden “ev hanımı”, “emekli memur” ve “memur” belediye meclisinde hiç temsil edilmemekte, “çiftçi” ve “işçi” ise, çok az bir oranda temsil edilmektedir. Siyasal partiler açısından meslek dağılımına bakıldığında, AKP’li üyeler daha çok “esnaf” ve serbest meslek sahiplerinde yoğunlaşırken, DTP’li üyeler arasında eşit bir dağılım görülmektedir. SHP’li üyelerin her ikisi ise, serbest meslek mensubudur.

* Türkiye’de yerel siyasette önemli bir güç haline gelen “esnaf” ve serbest meslek mensuplarının belediye meclis üyeleri içindeki ağırlığı bu çalışmada da görülmüştür. Ancak daha önceki çalışmalarda veri olarak alınmayan “aşiret mensubiyeti”, “esnaf” ve serbest meslek mensupları ile birlikte değerlendirildiğinde, belediye yönetiminin büyük ölçüde bu iki toplum kesiminin kontrolünde olduğu anlaşılmaktadır. Aşiret kökenli olanlar ile “esnaf” ve serbest meslek mensuplarının daha çok muhafazakâr eğilim içinde olduğu düşünülürse, yerel siyasetin hem “muhafazakârlaştığı” hem de “esnaflaştığı” söylenebilir.

* Belediye meclis üyeleri ya bağımsız ya da bir siyasal partinin adayı olarak seçime girmektedirler. Halk, belediye meclis üyelerinin çalışmalarından memnun olup olmadığını bir sonraki seçimde gösterir. Ancak, sürekli aynı kişilerin belediye meclis üyeliğine seçilmesi kent yönetiminde *oligarşik* bir yapı oluşturur. Şanlıurfa Belediye Meclisinde % 2,7 gibi küçük bir oranda olsa bile 20 yıldır belediye meclis üyeliğini yapan kişilerin bulunması dikkat çekicidir. Ancak, belediye meclisinin geneline bakıldığında ilk defa seçilenlerin oranı % 91,9’dur. Bu oran, belediye meclisinde, demokratik kültürün gelişmesi açısından oldukça önemlidir.

* Belediye meclisinde AKP, DTP ve SHP olmak üzere sadece üç siyasal partinin temsilcileri bulunmaktadır. Diğer siyasal partilerin, - özellikle DYP'nin Şanlıurfa kent merkezinde önemli oy almasına karşın- belediye meclisinde yer almaması, "temsilde adalet ilkesi"nin sağlanmadığını göstermektedir. Temsilde adalet ilkesinin sağlanmadığının diğer bir göstergesi ise, Şanlıurfa il genel meclisinde AKP'nin oyların % 40,72'sini almasına karşın, belediye meclisinde % 81,1'i gibi çok yüksek bir oranla temsil edilmesidir.

KAYNAKLAR

- Akdoğan, Yalçın (2008), "Yerel Siyaset-Kavramlar", *Yerel Siyaset Sempozyumu*, Okutan Yayınları, İstanbul, s. 9–14.
- Alkan, Haluk ve İ. Etem Taş (2007), *Yerel Siyasetin Dönüşü: Afşin Örneği*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Azaklı, Sedat ve Hüseyin Özgür (2002), "Nazilli'de Yerel Temsil", *Yerel Yönetimler Sempozyumu*, TODAİE Yayını, Ankara, s. 109–130.
- Beşikçi, İsmail (1992), *Doğu'da Değişim ve Yapısal Sorunlar (Göçebe Alikan Aşireti)*, Yurt Yayınları, Ankara.
- Birch, A.H. (1964), *Representative and Responsible Government*, George Allen-Unwin, London.
- Birch, A.H. (1971), *Representation*, Pall Mall Press, London.
- Brick, Keith Panter (1954), "Local Self-Government as a Basis for Democracy: A Rejoinder", *Public Administration*, Vol. 32, Winter 1954, s. 438–440.
- Bruinessen, Martin Van (2003), *Ağa, Şeyh, Devlet*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Çam, Esat (1984), *Siyaset Bilimi*, Der Yayınları, İstanbul.
- Çitçi, Oya (1989), *Yerel Yönetimlerde Temsil (Belediye Örneği)*, TODAİE Yayını, Ankara.
- Çitçi, Oya (1996), "Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 6, Kasım 1996, s. 5–14.
- Çukurçayır, Akif (2002), *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*, Çizgi Kitabevi, Ankara.
- Dahl, Robert (1993), *Demokrasi ve Eleştirileri*, Çev. Levent Köker, Yetkin Basımevi, Ankara.
- Daver, Bülent (1993), *Siyaset Bilimine Giriş*, 5. baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Gözübüyük, Şeref (2003), *Anayasa Hukuku*, 12. bası, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Hamamcı, Can (1981), *Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim Ekseninde Belediyelerimizin Yapısı ve Demokratikleşme Eğilimi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara
- Hill, Dilys, M. (1974), *Democratic Theory and Local Government*, George Allen-Unwin, London.
- Kalaycıoğlu, Ersin (1984), *Çağdaş Siyasal Bilim*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Keleş, Ruşen (2000), *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, İstanbul.

- Keleş, Ruşen ve Can Hamamcı (1994), *Belediye Başkanları ve Belediye Meclis Üyeleri*, Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı Yayınları, Ankara.
- Keleş, Ruşen ve Zerrin Toprak (2000), *Türkiye’de Belediye Meclislerinde Siyaset*, İzmir Büyükşehir Belediyesi yerel Gündem 21 Yayını, İzmir.
- Kurtoğlu, Ayça (2004), *Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Lipson, Leslie (1973), *Politika Biliminin Temel Sorunları*, Çev. Tuncer Karamustafaoğlu, AÜ HF Yayını, Ankara.
- Lipson, Leslie (1984), *Demokratik Uygarlık*, Çev. Haldun Gülalp ve Türker Alkan, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara
- Miller, David (1995), “Siyaset”, *Blackwell’in Siyasal Düşünce Ansiklopedisi*, Çev. Bülent Peker-Nevzat Kırac, Ümit Yayıncılık, Ankara.
- Nadaroğlu, Halil (1986), *Mahalli İdareler*, Er Matbaası, İstanbul.
- Örs, Birsen (1997), “Siyasal Temsil ve Demokrasi”, *İktisat Dergisi*, Sayı 374, s.24-34
- Pitkin, Hanna Fenichel (1995), “Temsil”, *Blackwell’in Siyasal Düşünce Ansiklopedisi II*, Çev. Bülent Peker-Nevzat Kırac, Ümit Yayıncılık, Ankara.
- Sartori, Giovanni (1996), *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*, Çev. Tuncer Karamustafaoğlu-Mehmet Turhan, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Tocqueville, Alexis de (1994), *Amerika’da Demokrasi*, Çev. İhsal Sezal-Fatoş Dilber, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Türk Dil Kurumu (2005), *Türkçe Sözlük*, 10. baskı, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara.
- Varol, Muharrem (1989), “Yerel İktidar Yapısında Değişim Eğilimleri: Bandırma Örneği”, *II. Sosyal Bilimler Kongresi*, Ankara, s. 128-139.
- Varol, Muharrem (2002), “Yerel Temsilden Katılıma: Kuram ve Gerçeklik”, *Yerel Yönetimler Sempozyumu*, TODAİE Yayını, Ankara, s. 205-209.
- Vergin, Nur (2003), *Siyasetin Sosyolojisi*, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Weber, Max (2002), *Sosyoloji Yazıları*, Çev. Taha Parla, İletişim Yayınları, İstanbul.